

07.02.2013.

Бр. 2/2013. Ниш

Садржај

Тема и аутор	страна
“Мере неге усева озиме сетве” Саша Станковић	1-2
“Житна пијавица” Сузана Рашић	3-5
“Стрижа оваца” Јелица Петровић	6-6

ПОЉОПРИВРЕДНА САВЕТОДАВНА И СТРУЧНА СЛУЖБА НИШ доо. НИШ

Ниш, Лесковачка 4, П.фах: 230; Тел.фахс: 018/264-932,

Директор 018/265-732

E-mail: psssnis@eunet.rs

МЕРЕ НЕГЕ УСЕВА ОЗИМЕ СЕТВЕ

Приредио: др Саша Станковић

Озима пшеница као и остала стрна жита на територији Нишавског округа тренутно су, зависно од рокова сетве, у фенофазама од појаве 2-3-ег листа па до фенофазе почетка бокорења. Повољне агроеколошке прилике допринеле су да усеви озиме сетве формирају добре склопове, да се налазе у доброј кондицији и да нарочито усеви из закасне сетве то надокнаде. На изласку из зимског периода усеви озиме сетве биће доста изнурени и биће им потребна минерална исхрана азотом.

Најважнија агротехничка мера у производњи стрних жита а која је уједно и важна мера неге јесте пролећно прихрањивање азотом. Азот је носилац приноса код свих врста жита. Недостатак азота утиче на смањен пораст биљака, смањено бокорење и на крају на смањење приноса. Сувишна количина азота доприноси претераној бујности усева, претераном издуживању интернодија смањеној отпорности биљака на полегање, на превалентне биљне болести, на претерано одавање воде и тиме снижава толерантност биљака на сушу, доприноси загађењу земљишта и самих биљака.

С тога је важно утврдити потребне количине азота за прихрану пшенице. Узорковањем земљишта и утврђивањем садржаја минералног или лако приступачног азота биљкама у периоду пред прихрану, тачно се може одредити количина азота коју треба применити. Код ове битне агротехничке мере најбитнији momenti су време, начин прихране, избор и количина азотног ђубрива.

Време прихране везано је за фенофазу развоја биљака, врсту азотног ђубрива и агроеколошке прилике. Време прихране зависи од фазе у којој се налазе усеви жита.

Приоритет у прихрани дати јечму, тритикалеу и уопште усевама из ранијих рокова сетве. Са прихраном треба почети од фенофаза развоја 3-4 листа најраније па до фенофаза почетка бокорења. Најбитније је да у фенофази бокорења пшеница има довољно азота јер се тада практично и одређује висина приноса. Уколико је земљиште киселе реакције не треба примењивати уреју и АН већ само КАН. На неутралним типовима земљишта може се применити уреја, а ако су усеви најмање у фенофази трећег листа са прихраном треба отпочети од 20. фебруара. Како су КАН и АН ђубрива која се веома лако трансформишу у биљкама приступачне облике, због опасности од испирања ова ђубрива не треба примењивати у превише влажним условима, те са прихраном овим облицима азота треба почети почетком марта. Уреја је органски облик азота чија трансформација до лако приступачних облика биљци траје нешто дуже у зависности од влаге и температуре. С тога овај облик азотног хранива треба применити раније у условима повољне влаге да би се она квалитетно разложила до облике који су приступачни биљкама.

Количина азотног хранива зависи од стања минералног азота (амонијачног и нитратног) у земљишту, потребе биљака за постизање одређеног приноса и падавина у току зиме. Препорука је да се узму узорци земљишта са одређене површине, на дубинама 0-30; 30-60 и 60-90 цм и утврди тачна количина минералног азота која постоји у земљишту. Повољнија влажност у току зиме утицаће на појачан интензитет минерализације органских остатака и виши ниво азота у земљишту нарочито како је прошла година била сушна па је изостало квалитетно разлагање органских остатака. На основу обављених агрохемијских анализа земљишта утврђено је да је тренутна потреба за азотом око 70 кг/ха. Наравно потребна количина азота за прихрану зависи од врсте предкултуре, јесењег ђубрења, типа земљишта, висине падавина.

Неке искуствене норме прихране јесу да се у првој прихрани употреби управо 70кг/ха азота а да се након двадесетак до месец дана обави корективна прихрана са још 30 кг/ха азота. Код усева гфустијих склопова због опасности од полагања смањити норму азота за 20%. Потребне количине азота зависе и од врсте усева и њихових потреба. Потребне пшенице за азотом су 110-120кг/ха у зависности од сорте, тритикалеа 100-110 кг/ха, јечма и овса 70-90 кг/ха.

Препорука је да произвођачи обаве прихрану са 70кг/ха азота, што у ђубривима износи: 250 кг/ха КАН-а, 200кг/ха АН-а и 150 кг/ха уреје. После месец дана у зависности од потребе врсте, сорте и стања и изгледа усева обавити корекциону прихрану КАН-ом.

Повољни услови у току јесени и зиме повољно су утицали на усеве озиме сетве тако да су многи надокнадили закашњење у сетви. На неким парцелама има чак и прегустих усева. Препорука је да се ови усеви плиће подрљају да би се проредио прегуст склоп биљака а уједно се може унети азотно ђубриво што је посебно важно код закаснеле примене уреје. Дрљање је такође важна мера неге код нешто ређих усева којом би се повређивањем чвора бокорења подстакло бокорење и тиме поправила густина склопа биљака.

У току зимског периода повољне температуре погодиле су да глодари праве штете на усевама озимих стрних жита, те произвођачи требају на време обићи своје парцеле и поставити мамке да би смањили и спречили штете на усевама.

ЖИТНА ПИЈАВИЦА (*Lema melanopus*)

Приредила: Рашић Сузана, дипл.инж. ратарства

РАСПРОСТРАЊЕНОСТ И ЗНАЧАЈ

Ред *Coleoptera* – тврдокрилци.

Тврдокрилци или бубе су најмногобројнији ред инсеката, који обухвата преко пола милиона врста. Већина њих се јављају као штеточине биљака, ускладиштених пољопривредних и животних намирница. Налазе се свуда, у земљишту, на биљкама, у складишним просторима, стамбеним објектима, у води итд.

Основне карактеристике овог рода су: потпуна метармофоза, усни апарат прилагодјен за грицкање, два пара крила, од којих је први пар веома хитинизиран и претворен у покриоца или поткрилца тј. елитре (*elytrae*). Када инсект мирује, покрилца потпуно или делимично прекрију други пар мембранозних крила, која служе за летење.

Припадници овог рода веома се разликују по облику, боји и величини.

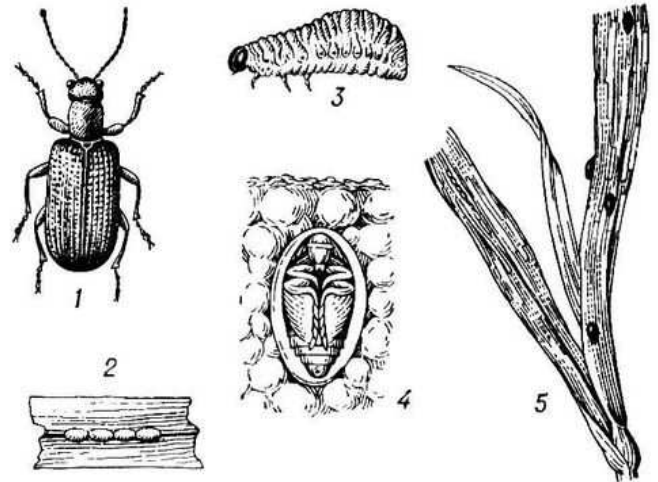
Ред тврдокрилаца дели се у 4 подреда: *Archostemata*, *Muchophaga*, *Adephaga* и *Polyphaga*.

Фамилија *Chrysomelidae*. Житна пијавица (*Lema melanopus*) припада фамилији *Chrysomelidae* (златице или бубе лишћаре). Све врсте ове породице су фитофагне и претежно оштећују лисну масу биљака, како у стадијуму имага, тако и у стадијуму ларве. Одрасли инсекти су различите величине и различитих боја. Ларве имају меки телесни омотач и могу бити обавијене слузастим материјама. Живе слободно на лишћу, у земљи или у биљкама.

Најпознатије врсте су *Leptinostarsa decemileata* (кромпирова златица), *Lema melanopus* (житна пијавица), *Phytodecta fornicata* (луцеркина буба), *Diabrotica virgifera* (кукурузна златица), *Haltica oleracea* (бувач), и др.

Lema melanopus (житна пијавица)

Биологија: У току целокупног индивидуалног развоја пролази кроз ембрионално (унутар јаја) и постембрионално развиће (након пиљења јаја), у току посембрионалног развића пролази кроз стадијум ларве, лутке и одраслог инсекта.

Слика: *Lema melanopus* (1-одрасли инсекат; 2-јаја; 3-ларве; 4-кокон; 5-штетност)

Јаја су издужена, ћилибарасте боје, величине око 1 mm, положена су у низовима на горњој страни лишћа у групицама. Полагање јаја траје до средине јуна. Једна женка положи током живота 200-300 јаја.

Ларве у последњем развојном ступњу достижу дужину од 8 mm. Тело ларви покривено је слузастом сиво-црном материјом (слузаста маса са изметом), због чега је љигава. По томе је и добила име пијавица. Ларве се чауре у земљишту у коконима које личе на грудвицу земље где се претварају у стадијум лутке. Одрасли инсекти су овалног облика 4-6 mm дуги, тамно-плаве боје са наранџастим ногама и вратним делом, црне главе, светлосмедјег врата и сјајно плавих покриоца.

Презимљава као одрасли инсекат у остацима шупљих стабљика жита или других коровских биљака на парцелама или у околини. Могу се наћи сасвим плитко испод биљних остатака у земљишту. Највећи број имага (одраслих инсеката) појављује се крајем марта и почетком априла, када средња дневна температура достиже 15° C. После парења у мају женке полажу јаја на лишћу жита, а после недељу дана пиле се ларве које се хране листовима.

Ларва жваће ламине између два нерва, при чему само епидерм остаје неоштећен. За 15-20 дана ларве одрасту, а потом одлазе плитко у земљу и претварају се у лутке. После десетак дана, обично крајем лета, излазе одрасли инсекти, који касније одлазе на презимљавање на затрављене и пошумљене површине у близини њиве. Имаго се храни лишћем кукуруза, коровским биљкама и одлази у дијапаузу.

Има једну генерацију годишње.

РАСПРОСТАЊЕНОСТ И ЗНАЧАЈ

Последњих деценија житна пијавица (*Lema melanopus*) представља једну од најзначајнијих штеточина стрних жита у Србији. Висока бројност и штетност ове врсте нарочито су биле у периоду од 1988-1992.године, када је сузбијана на значајним

Житна пијавица се храни житима, у првом реду овсем, јечмом и пшеницом. Распрострањена је мање-више у свим житородним крајевима наше земље. Оштећења изазивају имага и ларве који гризу лишће биљке хранитељке по уздужним пругама, између лисних нерава. Мандибулама одсецају епидермис обично горњи и захватају перенхим листа. Доњи епидермис остаје неоштећен. Када је напад лане већи страда читав лист и осуши се.

ШТЕТНОСТ

Појава штеточина стрних жита у сезони 2003/04. и 2004/05. године зависила је као и ранијих година, од климатских прилика у јесен претходне и пролеће наредне године. На територији Републике Србије, заштита од житне пијавице (*Lema melanopus* L), житног бауљара (*Zabrus tenebrioides* Goeze), лисних вашију (*Aphididae*) и штетних глодара, током 2003/04. године, обављена је на око 118.000 хектара или 21% површина под стрним житима, а 2004/05. године на око 204.000 хектара или 38% површина. У централном делу Републике, у обе године највеће штете причињавала је житна пијавица (16,4% и 21,0% третираних површина), а на подручју Војводине, сем житне пијавице (15,1% и 14,3%) нарочито велике штете током 2004/05. године причинили су штетни глодари (52,3%). Током 2004. године на стрним житима је повећана бројност житних пијавица (*spp*), чија је бројност у 2005. години нагло опала.

Главно тежиште заштите јесте сузбијање штеточине у стадијуму ларве.

Током марта и априла, у зависности од временских услова, могуће је приметити појаву житне пијавице (*Lema melanopus*), која представља једну од економски значајнијих штеточина стрних жита у Србији. Тако је било и током 2008. године. Иако је последњих година бројност ове врсте релативно ниска, она може у неким регионима причињавати значајне штете, те је неопходно изводити хемијско сузбијање. Потребно је бити на опрезу када је ова штеточина у питању.

Увек када се прегледа усев на појаву штеточина треба запамтити четири корака која се морају направити да би се донела правилна одлука у вези са сузбијањем ове и осталих штеточина:

Први корак: треба одредити врсту штеточине и информисати се о њеном начину живота.

Други корак: треба одредити бројност штеточине и утврдити проценат оштећених и уништених биљака.

Трећи корак: за утврдјену штеточину треба погледати критичан број – праг штетности, како би се донела одлука да ли је треба сузбијати и да ли ће та мера бити економски оправдана.

Четврти корак: треба проценити могућност њеног сузбијања. Да ли су довољне само агротехничке мере, које се већ изводе или се морају користити механичке, биолошке, па и хемијске.

СТРИЖА ОВАЦА

Приредила: Петровић Јелица, дипл.инж. сточарства

Пре стрижења овце се чисте тј. купају, одстрањују механичке нечистоће, врши се подстриг где се одвајају вуна са ногу, главе и репа. Пред саму стрижу одвајају се посебно овнови, црне овце од белих, шиљези, јагањци. Прво се мора скинути вуна са стомака како се не би мешала са вуном са бокова и са леђа (рунска вуна је највише вреднована). Следећа се скида вуна са главе, тако да се она не меша са рунском вуном нити са вуном са стомака. Вуне са стомака и са главе су различите, краће су и имају друге вредности у односу на рунску вуну. Онда се вуна са грудног коша до браде отвара и вуна око предњих ногу и рамена се стриже. Радник потом развуче и очисти задњу страну и положи овцу на бок са главом савијеном и учвршћеном између његових ножних зглобова. Када је овца у оваквом положају радник повлачи машиницу у дугим и непрекидним потезима од краја репа до главе (дуги потез). Пошто се добро очисти вуна са горње стране овце преко кичме, радник опорачи овцу и повуче њену главу према себи док стриже око образа, вилице и врата. Настављајући да вуче овцу ка усправном, седећем положају радник прелази машиницом преко рамена до предње ноге овце, а онда наставља и прати облик ребара са машиницом док не дође до задњег дела. Без мењања правца радник чисти задњи део и тако завршава скидање руна.

Кад заврши стрижу и када је руно на поду нетакнуто, радник враћа овцу у тор са остриганим овцама, отвара врата од тора са неостриганим, узима другу овцу и понавља цео поступак. Раднику који стриже асистира сво време помагач који сакупља вуну. Задатак помагача је да склони све делиће вуне који падну са машинице, која се не сматра рунском вуном и чува се одвојено. Ови делови вуне укључују делове са стомака, са главе, кратку вуну и вуну са задњих ногу, одмах се почисти са платформе пре него што се помеша са рунском вуном. Истог тренутка када се рунска вуна отклони и падне на под помагач је пажљиво сакупи и распростре као мрежу на сто за квалификацију вуне. Сто за квалификацију вуне је дужине 2,5 м и ширине 1,5 м, са решеткама целом дужином. Лепеза вуне покрива комплетно сто, са лицем вуне окренутим на горе, са мањим деловима који понекад висе преко ивице стола. Распростирање вуне комбиновано је са одвајањем вуне ДРУГОГ ПОТЕЗА и са ногу које су покупљене заједно са рунском вуном палом на под. Помагач брзо ради око ивица руна отклањајући све краће делове и нетипичну (неадекватну) вуну која се не уклапа са рунском вуном и распоредјује је и смешта у контејнер за рунску вуну. Између распростирања вуне и отклањања делова помагач мора да почисти платформу за стрижу у циљу припреме за следеће стриже.

